

Till ledamöter i fattigvårdsstyrelserna utsåg nämnden den 5 september 1864, såsom i den för dessa styrelser utfärdade instruktionen föreskrefs, 4 ledamöter för fattigvårdsstyrelsen i Kungsholms församling men 6 ledamöter för fattigvårdsstyrelserna i de öfriga församlingarna. I 1887 års instruktion bestämdes antalet ledamöter till 6 för alla styrelser. Ur denna senare instruktion voro uteslutna alla bestämmelser angående förvaltningen af fattighusen, hvilka då lydte under särskilda styrelser.

För fattigas understödjande kunde hvarje fattigvårdsstyrelse efter 1864 och 1887 års föreskrifter anlita följande utvägar. Styrelsen ägde, »att å fattighus intaga sådana fattiga, som i följd af ålder, bräcklighet eller annan fortfarande anledning äro i behof af ständig hjälp, ägande dock Styrelsen att, om så finnes lämpligare, uttinga fattiga hos välfrejdade personer, företrädesvis på landsbygden». För att upptagas å fattighus bestämdes 1887, förutom öfriga villkor, ytterligare, att den fattige skulle tillhöra Stockholms kommun. — Styrelsen var bemyndigad »att hänvisa till stadens försörjningsinrättningar sådana fattiga, som i följd af särskilda olycksfall, anhörigas frånfälle eller andra omständigheter tillfälligtvis för någon tid äro i behof af hjälp». Behofvets begränsning till en kortare tid uteslöts redan i 1871 års instruktion. — Styrelsen hade »att för fattiga barn meddela den uppfostringshjälp, som af delegerade för barnavård fastställdes». För barn i skolålder kunde hjälp till beklädnad anordnas. Genom 1871 års instruktion blef styrelsen äfven berättigad att lämna begravningshjälp. — Där någon af dessa utvägar icke var tillfyllest, ägde styrelsen, om nöden var trängande, vidtaga den åtgärd, som ansågs oundgängligen erforderlig; åliggande dock styrelsen att hos fattigvårdsnämnden därom skyndsammeligten göra anmälan.

De handlingar, som vid pröfning af uppgifna fattigvårdsbehof i allmänhet erfordrades, voro, enligt 1864 års instruktion, den sökandes prästbetyg, samt bevis af vederbörande ordningsman och läkare, angående personens mer eller mindre bristande förmåga att kunna sig försörja med arbete samt, där fråga var om barn, som i brist af kläder hindrats att bevista skolan, intyg därom af behörig lärare eller lärarinna. I 1871 års instruktion fastställdes, att bevis af vederbörande ordningsman eller tillsyningsman skulle angifva »om och i hvad mån sökanden saknar egna medel samt underhåll och vård af annan, äfvensom, där ej fråga är om minderårig, intyg af läkare angående personens mer eller mindre bristande förmåga att genom arbete förvärfva hvad till lifvets uppehållande oundgängligen erfordras». Därjämte sades: »Den, som söker fattigunderstöd, bör vara försedd med de handlingar, som nu nämnda äro, personligen infinna sig hos Fattigvårds-Styrelsen vid den sammankomst, då ansökningen till pröfning förekommer, därest sökanden icke är af sjukdom eller annat giltigt förfall från inställelse hindrad, i hvilken händelse handlingarne må, jämte intyg om förhindret, till Styrelsen insändas». I samma instruktion upptogs dessutom, i öfverensstämmelse med 1871 års fattigvårdsförordning, särskilda föreskrifter rörande pröfning af sökandes hemortsrätt samt understödstagares förbindelser till den hjälpbeviljande myndigheten.

Fattigvårdsstyrelserna hade, under en följd af år, till biträde vid hand-

hafvande af fattigvården inom församlingarna frivilliga ordningsmän och därjämte från 1871 aflönade tillsyningsmän. Såsom ersättare för dessa ha sedan 1878 rotemännen tjänstgjort.

Ordningsmännens uppgift, sådan den bestämdes 1864, angifves i den för nämnden utfärdade instruktionen: »Ordningsmännens befattning är att, hvar och en inom sitt distrikt, göra sig underrättad om understödstagares och hjälpsökandes behof och däröfver på begäran meddela intyg; noggrant öfvervaka, hvad som kan förekomma i afseende på osedlighet, dryckenskap, försummad barnavård m. m., genom råd och varningar söka åstadkomma rättelse, när så erfordras, samt i de fall, då vidare åtgärder påkallas, där-om efter sakens olika beskaffenhet hos vederbörande göra anmälan, allt enligt de närmare föreskrifter, som af Nämnden meddelas. — Till Ordningsmannabefattningen må äfven kvinna kunna antagas».

I de för dessa ordningsmän utfärdade instruktioner¹ finnas ytterligare några bestämmelser, som hafva allmännare intresse. »Finner ordningsmannen omständigheterna påkalla, att biträde eller understöd från fattigvården bör lemnas, har han att meddela hänvisning: till Fattigvårds-Nämndens Delegerade för Barnavård, då fråga är om barnavård eller uppfostringshjälp; till Stadens Arbets-Inrättning, när sökande önskar att för dagen erhålla arbete eller till Stadens Allmänna Försörjnings-Inrättning, då sökande åstundar bekomma rudimaterier att i eget hemvist förarbetas; och till Församlingens Fattigvårds-Styrelse, eller under tiden, mellan Fattigvårds-Styrelsens sammanträden, till dess verkställande Direktör i andra frågor om understöd från fattigvården. — Då åter något anmärkningsvärdt i afseende å sedlighet och ordning förekommer, hvori erforderlig rättelse ej kan genom ordningsmannens åtgärd beredas, har ordningsmannen att därom, efter sakens olika beskaffenhet, göra anmälan antingen hos Fattigvårds-Nämndens Ordnings-Byrå eller hos vederbörande prästerskap eller ock, själf eller genom vederbörande polistjensteman, hos Öfverståthållare-Ämbetet för Polis-ärenden». — Ordningsmannen skulle kallas till fattigvårdsstyrelsens ordinarie sammanträden, vid hvilka han ägde att anmäla för handen varande behof af understöd, göra framställning i ämnen, som hade gemenskap med fattigvården, samt i öfrigt meddela, hvad inom hans distrikt förekommit, särdeles sådana förhållanden, som icke genom hans enskilda åtgärd kunde afhjälpas. — Om innehållet af det betyg, som af ordningsmannen afgafs, lämnar 1881 års instruktion närmare uppgifter: »I de betyg, som af ordningsman meddelas, skall alltid uppgifvas den sökandes bostad och yrke samt för hvad ändamål betyget blifvit utfärdadt; börande betyg, som afser hänvisning till fattigvården, tillika innehålla huruvida och i hvad mån sökanden saknar egna medel samt underhåll och vård af annan, jemte uppgift å dag och år, då sökanden är född».

Vid tiden, då denna nya instruktion utfärdades, var man redan medveten om, att ordningsmannainstitutionen icke längre motsvarade sin bestämmelse. Med stöd af 1871 års fattigvårdsförordning, som hjuder att »inom

¹ Instruction för Församlingarnas Ordningsmän. Af Stockholms Stads Fattigvårds-Nämnd gillad och fastställd den 16 Juni 1864. — Ny instruktion fastställdes den 4 nov. 1871.

hvarje fattigvårdssambälle skall finnas behöfligt antal tillsyningsmän för varning af bettlare», anställde nämnden ännu samma år 7 tillsyningsmän, för hvilka utfärdades föreskrifter¹, som i hufvudsakliga delar sammanfalla med stadganden »om betlande» i nämnda förordning. Följande år tillsatte nämnden en kommitté med uppdrag »att utarbete och afgifva förslag till de förändrade bestämmelser angående ordningsmännen och deras verksamhet, som kunde finnas af behofvet påkallade». I sitt 1873 afgifna utlåtande² framhålla kommitterade, att de hufvudsakliga anmärkningar, som blifvit framställda mot ordningsmannainstitutionen, hafva gått ut därpå, »att de af ordningsmännen meddelade intyg icke i allmänhet hafva inneburit erforderlig säkerhet i afseende å det intygade förhållandets tillförlitlighet, eller varit affattade på ett sätt, som tillräckligt tydligt angifvit, hvad intyget afsett att vitsorda, eller i en form, som för grundläggande af rättmätiga och billiga anspråk eller till förekommande af missbruk varit af nöden». Orsakerna till att institutionen icke hade motsvarat sitt ändamål funno kommitterade däri, att ordningsmännens antal var allt för stort. Härigenom omöjliggjordes erforderlig samverkan såväl ordningsmännen sinsemellan som mellan dem och fattigvårdsstyrelserna och medförde äfven olägenheten af bristande enhet i uppfattningen beträffande de fall, då ordningsmännens medverkan för tillfredsställande af hjälpsökandes anspråk må vara nödig och lämplig. Ordningsmännen borde för den skull vara medlemmar af de myndigheter inom församlingarna, åt hvilka fattigvårdsangelägenheternas behandling är anförtrodd. Kommitterade föreslogo till följd häraf, att antalet ledamöter i fattigvårdsstyrelserna ökades, och att alla dessa ledamöter, med undantag af kyrkoherden och verkställande direktören, blefve ordningsmän inom ett särskildt distrikt. För inhämtande af upplysningar rörande de sökandes behof m. m. skulle ordningsmännen erhålla biträde af aflönade tjänstnehafvare, kallade tillsyningsmän och 7 till antalet. Tjänsten kunde sammanfalla med tillsyningsmannabefattningen för varning af bettlare.

Med undantag af antalet ledamöter i fattigvårdsstyrelserna, hvilket reducerades från 98 till 64, samt uteslutningen af benämningen ordningsmän, godkände nämnden den föreslagna organisationen, och den anhöll 1873 hos stadsfullmäktige om anslag till aflöning af 7 tillsyningsmän jämte förhyrande af tjänstelokaler åt desse. Ärendet uppsköts emellertid för att upptagas till behandling i sammanhang med en annan då väckt fråga, nämligen förändring af mantals- och skattskrifningen i hufvudstaden. Sedermera beslöts upprättandet af rotemannainstitutionen, hvilket hade till följd att ordnings- och tillsyningsmän blefvo öfverflödiga.

Af K. Maj:t utfärdades 1876 föreskrift, att hufvudstaden skulle indelas i 16 särskilda distrikt eller rotar, hvar och en med sin roteman. Rotemannen skulle förordnas af en nämnd, kallad mantalsnämnden, under hvilken han komme

¹ Föreskrifter för Tillsyningsmännen vid fattigvården, godkända den 4 febr. 1871. I fattigvårdsnämndens protokoll för samma dag.

² Kommitterades utlåtande jämte förslag angående ordningsmannainstitutionen, afgifvet den 13 febr. 1873.

att lyda i afseende å mantals- och skattskrifningen, men i fattigvårdsfrågor under fattigvårdsnämnden och i frågor om hälsovård under hälsovårdsnämnden. På grund häraf uppdrogos från och med 1878 åt rotemännen de bestyr, som förut ålegat församlingarnas ordningsmän äfvensom tillsyningsmännen. Af fattigvårdsnämnden utfärdades 1877 för dessa nya tjänstemän särskilda bestämmelser¹, hvilka närmare angåfvo deras verksamhet i fattigvårdshänseende. Vid genomläsandet af denna arbetsordning, som utgör en lätthändig afskrifning af ett 1873 utarbetadt förslag till föreskrifter för de då föreslagna tillsyningsmännen, frågar man sig ofrivilligt, huru det varit möjligt antaga, att rotemännen, så anlitade som de måste blifva för allehanda andra uppgifter, skulle lika allvarligt som de föreslagna tillsyningsmännen, hvilka — om så påfordrades — voro skyldiga ägna hela sin tid åt denna sin tjänst, kunna bevaka fattigvårdens intressen. Genom sin ständiga beröring med befolkningen komme visserligen rotemännen i tillfälle att förskaffa sig någon kännedom om de fattigas behof, men därmed bereddes dem icke tid — för att endast anföra ett ytterst viktigt åliggande — »att hafva tillsyn å dem, som åtnjuta fattigvård och vaka däröfver, att beviljadt understöd behörigen användes, äfvensom att enskilda personer, som af fattigvården mottagit barn eller andra till vård eller försörjning, fullgöra sina skyldigheter i detta afseende».

Förr än fattigvårdsnämnden vidtog mera genomgripande reformer af de gamla fattigvårdsstyrelserna hade den, liksom dessförinnan stadsnämnden, gjort försök att, med bibehållande af bl. a. styrelsernas bestämmanderätt vid beviljande af fattigvård, uppnå enhetlighet och likformighet i fattigvårdens handhafvande. I detta syfte utfärdade nämnden 1864 — då ännu samma styrelser hade under sin förvaltning både församlingarnas fattigvård och fattighus — föreskrifter att tillsvidare tjäna styrelserna till efterrättelse vid behandling af frågor rörande fattigvården såväl inom som utom inrättningarna². Föreskrifterna voro af följande innehåll:

»Vid fattigvården å Fattighus. — 1:o Hvarje å Fattighus intaget hjon skall dagligen under hela året tilldelas en portion soppa och bröd eller annan föda till oafkortadt värde af 9 öre, samt bör dessutom, med afseende å hjonets mer eller mindre nödställda belägenhet, efter Fattigvårdsstyrelsens bestämmande, undfå ett kontant understöd af högst 2 R:dr 25 öre, minst 1 R:dr i månaden; Fattigvårds-Styrelsen likväl förbehållet att äfven för det hjonet tillkommande kontanta understöd eller för någon del deraf låta tilldela hjonet matportioner till motsvarande värde, om sådant finnes

¹ Föreskrifter, fastställda af Fattigvårds-Nämnden den 15 Okt. 1877, att för rotemännens verksamhet i fattigvårdshänseende tillsvidare gälla. — Efter fattigvårdsnämndens hörande fastställde mantalsnämnden den 12 juni 1888 ny instruktion för rotemännen, och i densamma angifvas äfven dessa tjänstemäns åligganden i fattigvårdshänseende.

² Stockholm Stads Fattigvårds-Nämnds särskilda föreskrifter för Församlingarnes Fattigvårds Styrelser rörande fattigvårdens handhafvande från och med 1 Oktober 1864 och tills vidare. Stockholm den 19 September 1864. Ett tryckt exemplar finnes i k. biblioteket.

lämpligare. — 2:o Sjuka hjon må deremot beviljas särskildt understöd antingen i kontanta medel (sjukpengar) eller i matportioner (sjukkost), hvilket understöd får utgå, utan Läkarens skriftliga tillstyrkande, till belopp af högst 1 R:dr och, efter Läkarens tillstyrkande, till belopp af högst 2 R:dr för hvarje hjon i månaden. — 3:o Utöfver hvad nu blifvit bestämdt må hjon icke från fattigvården tilldelas annat understöd, än sådant som kan utgå af särskilda donationer eller anslag eller af kollekter, som för ändamålet insamlas.

Därefter säges: »I sammanhang härmed har Fattigvårds-Nämnden funnit för godt tills vidare föreskrifva, att å Storkyrkoförsamlingens Fattighus ej må samtidigt vårdas större antal hjon, än som genom Stads-Nämndens beslut den 29 Oktober 1860 blifvit bestämdt eller högst 190, Clara 170, Jakob och Johannes 200, däruti inberäknadt de 15 hjon, som åtnjuta underhåll från en af framlidne Hans Excellence Grefve C. de Geer donerad fond och åt hvilka Församlingen endast upplåter husrum, Maria Magdalena 158, Catharina 163, Kungsholms 55, Ladugårdslands 130 och Adolf Fredrik 90.

Vid fattigvården till utom Fattighus boende. — 1:o Till utom Fattighus boende får understöd ej meddelas med mindre behofvet blifvit ådagalagdt genom skriftligt intyg om förhållandet af vederbörande Ordningssman, eller, der i trängande fall Ordningssmannens intyg ej kan hinna anskaffas, af Fattigvårds-Styrelsens verkställande Direktör. Dylikt understöd beviljas antingen för en gång eller att utgå under viss tid, ej öfverskjutande tre månader. Utan vederbörande Ordningssmans tillstyrkande må förlängning i tiden för understöds åtnjutande ej ifråga komma. — 2:o Vid meddelande af understöd till utom Fattighus boende iakttages: att, då understöd lemnas i soppa och bröd eller andra matportioner, värdet deraf får utgöra 9 öre för hvarje underhållstagare om dagen, dock må dylikt understöd förekomma endast under den kallare årstiden; att hyreshjelp må i kontanta medel utgå med 1 R:dr och vid serskilda undantagsfall med 1 R:dr 50 öre för hvarje understödstagare i månaden; att understöd i ved må lemnas endast under vintermånaderna; att för meddelande af uppfostringshjelp åt fattiga barn tjenar som allmän grund, att för barn under 1 år beviljas 6 R:dr, mellan 1—2 år 4 R:dr, mellan 2—3 år 3 R:dr och mellan 3—14 år 2 R:dr allt för månad, samt att beklädnad åt fattiga skolbarn, då sådan anses böra af allmänna fattigvården lemnas, må, så vidt ske kan, utgå in natura och företrädesvis i nödvändig fotbeklädnad».

Det bör tilläggas, att vid upprepade tillfällen betonade nämnden nödvändigheten däraf att, förrän ett understöd beviljades, en noggrann undersökning om behofvet och dess beskaffenhet företogs; vidare, att understöd till utom fattighus varande fattiga icke på en gång beviljades för längre tid än högst tre månader, på det att understödstagarnes behof af fortsatt hjälp måtte åtminstone hvar tredje månad ånyo i stadgad ordning styrkas och prövas; att hjälpsökande skulle personligen infinna sig hos fattigvårdsstyrelsen och därvid framlämna erforderliga präst- och ordningssmansbetyg eller ock styrka sig vara af sjukdom hindrad; och ytterligare, att kontanta understöd skulle utdelas endast af fattigvårdsstyrelse eller af därtill af styrelsen ut-

